EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

4. märts 2010 *

Kohtuasjas C-38/06,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 24. jaanuaril 2006 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: G. Wilms ja M. Afonso, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

versus

Portugali Vabariik, esindajad: L. Inez Fernandes, Â. Seiça Neves ja J. Gomes ning C. Guerra Santos,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: portugali.

keda toetab:

Taani Kuningriik, esindaja: J. Molde,

Kreeka Vabariik, esindajad: E.-M. Mamouna ja K. Boskovits, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Itaalia Vabariik, esindaja: I. Bruni, keda abistas avvocato dello Stato G. De Bellis, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

Soome Vabariik, esindaja: A. Guimaraes-Purokoski,

menetlusse astujad,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees A. Tizzano, kohtunikud E. Levits, A. Borg Barthet (ettekandja), M. Ilešič ja M. Safjan,

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 13. jaanuari 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Euroopa Komisjon palub esitatud hagiavalduses tuvastada, et kuna Portugali Vabariik keeldus ajavahemikul 1. jaanuarist 1998 kuni 31. detsembrini 2002 (k.a) kindlaks määramast ja komisjonile kättesaadavaks tegemast spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks mõeldud kauba impordile vastavaid omavahendeid ning keeldus maksmast vastavat viivitusintressi, siis on nimetatud liikmesriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad ajavahemiku 1. jaanuarist 30. maini 2000 (k.a) osas nõukogu 29. mai 1989. aasta määruse (EMÜ, Euratom) nr 1552/89, millega rakendatakse ühenduse omavahendite süsteemi käsitlev otsus 88/376/EMÜ, Euratom (EÜT L 155, lk 1), muudetud nõukogu 8. juuli 1996. aasta määrusega (EÜ, Euratom) nr 1355/96 (EÜT L 175, lk 3; edaspidi „määrus nr 1552/89"), artiklitest 2 ja 9–11 ning 31. maist 2000 algava ajavahemiku osas nõukogu 22. mai 2000. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1150/2000, millega rakendatakse ühenduse omavahendite süsteemi käsitlev otsus 94/728/EÜ, Euratom (EÜT L 130, lk 1; ELT eriväljaanne 01/03, lk 169), artiklitest 2 ja 9–11.

Õiguslik raamistik

2 Nii nõukogu 24. juuni 1988. aasta otsuse 88/376/EMÜ, Euratom ühenduste omavahendite süsteemi kohta (EÜT L 185, lk 24; ELT eriväljaanne 01/01, lk 176) kui ka 31. oktoobri 1994. aasta otsuse 94/728/EÜ, Euratom Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta (EÜT L 293, lk 9) artikli 2 lõige 1 näeb ette:

„Järgmisi tulusid käsitatakse ühenduste eelarvesse kavandatud omavahenditena:

[…]

b) ühise tollitariifistiku maksumäärad ja muud tollimaksud, mille ühenduste institutsioonid on kehtestanud või kehtestavad kolmandate riikidega kauplemise suhtes, ning Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingus käsitletud toodete suhtes kehtestatud tollimaksud;

[…]"

3 Nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT L 302, lk 1; ELT eriväljaanne 02/04, lk 307; edaspidi „ühenduse tolliseadustik"), artikkel 20 sätestab:

„1. Tollivõla tekkimisel seaduse alusel tasumisele kuuluvad tollimaksud põhinevad Euroopa ühenduste tollitariifistikul.

[…]

3. Euroopa ühenduste tollitariifistiku moodustavad:

a) kauba koondnomenklatuur;

[…]

c) koondnomenklatuuris hõlmatud toodete suhtes tavaliselt kohaldatavad maksumäärad ja muud maksustamiselemendid:

– tollimaksud

[…]

d) tariifsed soodusmeetmed lepingutes, mis ühendus on sõlminud teatavate riikide või riikide rühmadega ja milles nähakse ette tariifne sooduskohtlemine;

e) tariifsed soodusmeetmed, mille ühendus on teatavate riikide, riikide rühmade või territooriumide suhtes ühepoolselt kehtestanud;

f) ühepoolsed peatamismeetmed, millega nähakse ette teatavatelt kaupadelt tasumisele kuuluvate imporditollimaksude vähendamine või nendest vabastamine;

g) muud tariifsed meetmed, mis on ette nähtud ühenduse muude õigusaktidega.

[…]"

4 Ühenduse tolliseadustiku artikli 217 lõige 1 sätestab:

„Iga tollivõlast tuleneva impordi- või eksporditollimaksu summa, edaspidi „tollimaksu summa", arvutab toll niipea, kui on saanud vajalikud andmed, ja

märgib selle arvestusdokumentidesse või mõnele muule samaväärsele teabekandjale (arvestuskanne).

[…]”

5 Euroopa Liidu Nõukogu on ühenduse omavahendite komisjonile kättesaadavaks tegemiseks võtnud vastu määruse nr 1552/89, mis kuulus kohaldamisele käesolevas kohtuasjas käsitletaval ajavahemikul kuni 30. maini 2000. See määrus on asendatud määrusega nr 1150/2000, millega kodifitseeriti määrus nr 1552/89 ilma selle sisu muutmata; uus määrus kehtib alates 31. maist 2000.

6 Määruse nr 1552/98 artikkel 2 näeb ette:

„1. Käesoleva määruse kohaldamisel määratakse otsuse 88/376/EMÜ, Euratom artikli 2 lõike 1 punktides a ja b märgitud ühenduse omavahendite maks kindlaks niipea, kui tollieeskirjades ettenähtud maksu arvestuskande ja võlgniku teavitamisega seotud tingimused on täidetud.

1a. Lõikes 1 märgitud kindlaksmääramise kuupäev on tollieeskirjades ettenähtud arvestusregistrisse kandmise kuupäev.

[…]”

7 Kõnesoleva määruse artikli 9 lõige 1 sätestab:

„Iga liikmesriik kannab omavahendid artiklis 10 ettenähtud korras kontole, mis avatakse komisjoni nimel liikmesriigi riigikassas või liikmesriigi määratud asutuses.

See konto on tasuta."

8 Nimetatud määruse artikli 10 lõige 1 näeb ette:

„Pärast 10% mahaarvamist sissenõudmiskuludeks otsuse 88/376/EMÜ, Euratom artikli 2 lõikes 3 ettenähtud korras tehakse kanne kõnealuse otsuse artikli 2 lõike 1 punktides a ja b märgitud omavahendite kohta hiljemalt maksu käesoleva määruse artiklis 2 ettenähtud korras kindlaksmääramise kuule järgneva teise kuu 19. kuupäevale järgneval esimesel tööpäeval.

[…]"

9 Määruse nr 1552/89 artikkel 11 sätestab:

„Asjaomased liikmesriigid peavad kõikide viivituste eest ülekannete tegemisel artikli 9 lõikes 1 märgitud kontole maksma intressi liikmesriigi rahaturul lühiajaliste finantstehingute maksetähtpäeval kehtiva intressimäära alusel, mida on tõstetud kahe

protsendi võrra. Intressimäärale lisandub 0,25 protsenti iga viivitatud kuu kohta. Suurendatud määra kohaldatakse kogu viivitusaja suhtes."

10 Määruse nr 1150/2000 artikkel 22 näeb ette:

„Määrus (EMÜ, Euratom) nr 1552/89 tunnistatakse kehtetuks.

Viiteid kõnealusele määrusele tõlgendatakse viidetena käesolevale määrusele ja neid loetakse vastavalt käesoleva määruse lisa A osas esitatud vastavustabelile."

11 Seega, kui mitte arvestada asjaolu, et määrustes nr 1552/89 ja nr 1150/2000 viidatakse vastavalt otsustele 88/376 ja 94/728, on nende määruste artiklid 2 ja 9–11 sisuliselt identsed.

12 Määruse nr 1150/2000 artikli 10 lõikes 1 ette nähtud 10% suurust sissenõudmiskulude määra suurendati nõukogu 29. septembri 2000. aasta otsusega 2000/597/EÜ, Euratom Euroopa ühenduste omavahendite süsteemi kohta (EÜT L 253, lk 42; ELT eriväljaanne 01/03, lk 200) 25%-ni.

13 Selle otsuse põhjenduses 1 on öeldud:

„24. ja 25. märtsil 1999. aastal Berliinis toimunud kohtumisel jõudis Euroopa Ülemkogu muu hulgas järeldusele, et ühenduste omavahendite süsteem peaks olema õiglane, läbipaistev, tasuv ja lihtne ning põhinema kriteeriumidel, mis parimal viisil väljendavad iga liikmesriigi suutlikkust anda oma panus sellesse süsteemi."

14 Nõukogu 21. jaanuari 2003. aasta määruse (EÜ) nr 150/2003, millega peatatakse teatavate relvade ja muu sõjaväevarustuse imporditollimaksud (EÜT L 25, lk 1; ELT eriväljaanne 02/13, lk 15) ja mis on vastu võetud EÜ artikli 26 alusel, põhjenduses 5 on öeldud:

„Et võtta arvesse liikmesriikide sõjasaladuse kaitset, tuleks tollimaksu peatamiseks sätestada spetsiaalsed haldusmenetlused. Selle liikmesriigi pädeva asutuse poolt väljaantud tõend (mida võiks kasutada ka ühenduse tolliseadustiku poolt nõutava tollideklaratsioonina), kelle relvajõududele relvad ja sõjaväevarustus on ette nähtud, oleks piisavaks tagatiseks nende tingimuste täitmisele. Deklaratsioon tuleks vormistada tõendina. On asjakohane määrata kindlaks selliste tõendite vorm ja lubada deklaratsiooni esitamisel ka andmetöötlusmeetodite kasutamist."

15 Selle määruse artikkel 1 näeb ette:

„Käesolev määrus sätestab kokkuleppelise imporditollimaksude peatamise tingimused teatavatele relvadele ja sõjaväevarustusele, mida impordivad kolmandatest riikidest liikmesriikide sõjalise riigikaitse eest vastutavad asutused või tehakse seda nende nimel."

16 Kõnesoleva määruse artikli 3 lõige 2 sätestab:

„Olenemata lõikest 1, võib tõendi ja imporditavad kaubad sõjasaladuse tõttu esitada mõnele muule liikmesriigi poolt selleks eesmärgiks määratud asutusele. Sel juhul saadab tõendit väljastav pädev asutus enne iga aasta 31. jaanuari ja 31. juulit oma liikmesriigi tollile kokkuvõtva aruande sellise impordi kohta. Aruanne hõlmab vahetult aruande esitamise kuule eelnenud 6-kuulist ajavahemikku. Selles on tõendite number ja väljaandmise kuupäev, importimise kuupäev ja tõendi alusel imporditud toodete koguväärtus ja brutokaal."

17 Määruse nr 150/2003 artikkel 8 näeb ette, et seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2003.

Kohtueelne menetlus

18 Rikkumismenetluse nr 1990/2039 raames saadetud 21. oktoobri 2001. aasta märgukirjaga teatas komisjon Portugali Vabariigile, et vabastades EÜ artikli 296 alusel spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks mõeldud kauba impordi liidu õigusest tulenevast tollimaksust, on see liikmesriik rikkunud oma kohustusi.

19 Teises, 20. detsembri 2001. aasta kirjas tegi komisjon Portugali Vabariigile ettepaneku arvutada välja tollimaks, mille see liikmesriik komisjoni arvates oli kohustatud

kõnealuselt impordilt tasuma, ja teha see komisjonile kättesaadavaks enne 31. märtsi 2002, millest alates kohaldatakse määruse nr 1150/2000 artiklis 11 sätestatud viivitusintressi.

20 Olles tutvunud Portugali Vabariigi 2. juuli 2002. aasta vastusega, milles kinnitati, et kõnealune import on tollimaksuvaba, sest see on mõeldud spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks, ning et asjaomane tollimaksuvabastus on vajalik riigi oluliste julgeolekuhuvide kaitsmiseks kooskõlas EÜ artikliga 296, esitas komisjon Portugali Vabariigile 24. märtsi 2003. aasta kirjas uuesti nõude teha komisjonile kättesaadavaks tollimaksu kogusumma, mille see liikmesriik komisjoni arvates on kohustatud ajavahemikul 1998–2002 toimunud sõjavarustuse impordilt tasuma, ning raamatupidamisandmed viivitusintressi arvutamiseks.

21 Komisjon tegi 17. oktoobri 2003. aasta märgukirjas Portugali Vabariigile uuesti ettepaneku arvutada võimalikult kiiresti välja ülekandmata omavahendid, teha see summa komisjonile kättesaadavaks ja tasuda määruse nr 1150/2000 alusel viivitusintress.

22 Kuna 9. jaanuari 2004. aasta vastuses esitatud Portugali Vabariigi argumendid komisjoni ei rahuldanud, saatis ta liikmesriigile 18. oktoobril 2004 põhjendatud arvamuse, milles tegi liikmesriigile ettepaneku võtta kahe kuu jooksul põhjendatud arvamuse kättesaamisest selle täitmiseks vajalikud meetmed.

23 Portugali Vabariik saatis 6. oktoobril 2004 komisjonile täiendava vastuse 17. oktoobri 2003. aasta märgukirjale.

24 Kuna Portugali Vabariik jättis lõppkokkuvõttes põhjendatud arvamusele vastamata ja samuti ei kandnud üle omavahendeid ning nõutud intressi, esitas komisjon hagi käesoleva menetluse algatamiseks.

25 Euroopa Kohtu president andis 24. mai 2006. aasta määrusega Taani Kuningriigile, Kreeka Vabariigile, Itaalia Vabariigile ja Soome Vabariigile loa astuda menetlusse Portugali Vabariigi nõuete toetuseks.

Hagi

Vastuvõetavus

Poolte argumendid

26 Portugali Vabariik on seisukohal, et käesolev hagi tuleb tunnistada vastuvõetamatuks. Liikmesriigi sõnul nähtub hagist selgelt, et komisjon nõuab sellise summa ülekandmist, mis vastab omavahenditele, mille osas komisjon on teadlik, et tegelikult ei ole neid tasutud, nende kohta ei ole tehtud arvestuskannet ja neist ei ole võlgnikule teatatud ega ole neid ka loomulikult sisse nõutud.

27 Nõudes, et tuvastataks Portugali Vabariigi poolt liidu õigusest tulenevate teatavate kohustuste rikkumine, palub komisjon tegelikult Euroopa Kohtul kohustada liikmesriiki hüvitama kahju, mida komisjon väidetavalt kandis selle tõttu, et Portugali Vabariik jättis õigusvastaselt sisse nõudmata need tollivõlad, millele viidatakse hagis.

28 Portugali Vabariik leiab, et selline lahknevus hagi eseme ja nõude vahel on vastuolus kodukorra artikli 38 lõikega 1, mis eeldab, et hagi ese on nõuetega kooskõlas.

29 Komisjon leiab, et Portugali Vabariigi esitatud vastuvõetamatuse vastuväide on täiesti alusetu.

30 Komisjon leiab esiteks, et summa, mille Portugali Vabariik liidu eelarvesse võlgneb, on summa, mille liikmesriik oleks pidanud sisse nõudma ja ühendusele üle kandma liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmiseks. Nende kohustuste rikkumisele hinnangu andmisel on tegemist EÜ asutamislepingu tõlgendamise ja kohaldamisega, mis vastavalt EÜ artiklile 220 kuulub Euroopa Kohtu pädevusse ja mille jaoks EÜ artikkel 226 näeb ette spetsiifilise hagi ja menetluse, mille algatajaks on komisjon. Seega on Euroopa Kohtu pädevus komisjoni sõnul vaieldamatu.

31 Teiseks täpsustab komisjon, et puudub lahknevus hagi eseme ja komisjoni nõuete vahel. Komisjoni hagi reguleerib EÜ artikkel 226 ja hagi ese on kohtuvaidlus komisjoni

ja Portugali Vabariigi vahel ning hagi eesmärk on tuvastada, et Portugali Vabariik on rikkunud liidu õigusest tulenevaid kohustusi.

32 Kolmandaks leiab komisjon, et tagasi tuleb lükata Portugali Vabariigi väide, et hagi tuleks tunnistada vastuvõetamatuks põhjusel, et praktikas puudub võimalus võtta meetmeid hagi kohta lõpuks tehtava otsuse täitmiseks. Igal juhul on vaieldamatu, et õiguslikud või materiaalsed raskused, mis Portugali Vabariigil võivad tekkida selle kohtuotsuse täitmiseks võetavate meetmete puhul, ei saa mingil juhul olla takistuseks komisjoni poolt liikmesriigi vastu esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi vastuvõetavusele.

Euroopa Kohtu hinnang

33 Komisjoni eesmärk käesoleva hagi esitamisel on tuvastada määruste nr 1552/89 ja nr 1150/2000 artiklite 2 ja 9–11 rikkumine.

34 Juba komisjoni hagi sõnastusest ilmneb, et selles palutakse üksnes tuvastada liikmesriigi kohustuste rikkumine, ilma et Euroopa Kohtul palutaks kehtestada puudutatud liikmesriigi suhtes kindlaid meetmeid.

35 Seega puudub lahknevus hagi eseme ja komisjoni nõuete vahel.

36 Järelikult tuleb komisjoni hagi tunnistada vastuvõetavaks.

Põhiküsimus

Poolte argumendid

37 Komisjon väidab, et kuna tollimaksuga maksustamine ei ohusta Portugali Vabariigi olulisi julgeolekuhuve, siis on see liikmesriik õigusvastaselt tuginenud tollimaksu ülekandmisest keeldumisel EÜ artiklile 296.

38 Seoses EÜ artikli 296 tõlgendamisega leiab komisjon, et Portugali Vabariigil on õigus vabastada spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks mõeldud kaup tollimaksust ainult siis, kui selle artikli kohaldamise tingimused on täidetud ja üksnes nõukogu kehtestatud, EÜ artikli 26 alusel sellisest tollimaksust vabastamist käsitlevate sätetega ette nähtud piires.

39 Ka määrus nr 150/2003 põhineb komisjoni sõnul samasugusel loogikal, sest kauba, mis selle määruse alusel on tollimaksust vabastatud, võib tollimaksust vabastada üksnes siis, kui on täidetud teatavad tingimused.

40 Komisjon tõdeb, et vastavalt 16. septembri 1999. aasta kohtuotsusele C-414/97: komisjon vs. Hispaania (EKL 1999, lk I-5585), mis käsitleb käibemaksuvabastust, tuleb asutamislepingus, sealhulgas EÜ artiklis 296 ette nähtud erandeid tõlgendada kitsalt. Komisjoni sõnul peab asjaomane liikmesriik tõendama, et maksuvabastus, mille kohaldamise õigusele ta viitab, ei ole selles artiklis ette nähtud olukorrast

ulatuslikum ja et esinevad erakorralised asjaolud, mis õigustavad ühisest tollitariifistikust kõrvalekaldumist.

41 Ka tõrjub komisjon Portugali Vabariigi argumente, mis käsitlevad imporditud sõjavarustusega seotud kulutuste suurenemist või liikmesriigi relvajõudude ülalpidamisele ja ajakohastamisele kuluvate vahendite optimeerimist. Komisjoni seisukoht on, et liikmesriik ei ole esitanud mingeid arvudel põhinevaid tõendeid, mis võimaldaksid järeldada, et on oht selle liikmesriigi kaitsevõimele.

42 Mis puutub sõjasaladuse kaitsesse, mille Portugali Vabariik on esile toonud kolmandatest riikidest imporditud sõjavarustuse tollimaksuvabastuse õigustamiseks, siis komisjoni hinnangul puudutab sõjasaladuse kaitse üksnes imporditava kauba kontrolli korda ja ei sea kahtluse alla kohustust tasuda liidu õiguses ette nähtud tollimaksu.

43 Seega leiab komisjon, et Portugali Vabariik võib kehtestada üksnes siseriiklikke halduskorralduslikke meetmeid, mis tagavad soovitud konfidentsiaalsuse. Seda lähenemisviisi toetab ka määrus nr 150/2003, mis arvestab liikmesriikide sõjasaladuse kaitsega.

44 Komisjon väljendab kahtlust, kas Portugali Vabariigi poolt sõjasaladuse põhjenduse esitamine on siiras. Tegelikult leidub liikmesriigi poolt imporditud sõjaliseks otstarbeks mõeldud kauba kohta ulatuslikku teavet, mis üksikasjade poolest ületab oluliselt seda, mis on vajalik ühendusele ülekandmisele kuuluva tollimaksu tasumiseks, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tavarelvastuse registris, kuhu Portugali Vabariik

edastab igal aastal kokkuvõtte oma tavarelvastuse olulisema impordi kohta, ning see teave on kajastatud relvakaubanduse ja muu sõjavarustuse kaubanduse aruannetes, mida avalikustavad peamised ekspordiriigid, kusjuures kogu see teave on avalikkusele hõlpsasti kättesaadav.

45 Mis puudutab komisjoni tegevuse kooskõla määruse nr 150/2003 vastuvõtmisega, siis tõrjub komisjon Portugali Vabariigi süüdistusi, millega soovitakse tõendada, et komisjoni tegutsemine ei ole kooskõlas selle määruse sisuga.

46 Komisjon tuletab meelde, et vastavalt EÜ artiklile 211 on tema peamine ülesanne tagada liidu õiguse rakendamine, ning et tema poolt seadusandliku algatuse kasutamise käigus liikmesriikide ja ühenduse huvidega arvestamine selleks, et kehtestada nende huvidega paremini kooskõlas olevad õigusnormid, ei vabasta liikmesriike enne uue õigusakti – käesoleval juhul määruse nr 150/2003 – kohaldamist kehtinud ühenduse õigusest tulenevatest kohustustest ega vabasta komisjoni EÜ artiklist 211 tulenevatest kohustustest.

47 Õiguspärase ootuse ja õiguskindluse põhimõtte kohta märgib komisjon, et nendega on ta juba arvestanud, nõudes tasumata jäänud tollimaksu sisse üksnes ajavahemiku 1. jaanuar 1998 kuni 31. detsember 2002 eest, kuigi rikkumine hõlmab palju pikemat ajavahemikku.

48 Portugali Vabariik leiab, et EÜ artikkel 296 kujutab endast üldist erandit asutamislepingu ülejäänud sätetest, mida EÜ artikli 298 esimese lõigu alusel piirab üksnes nõukogu 15. aprilli 1958. aasta otsusega nr 255/58 kehtestatud relvastuse nimekiri ja EÜ artikli 298 teises lõigus ette nähtud mehhanism, mis võimaldab komisjonil või igal liikmesriigil anda asi otse Euroopa Kohtusse, kui ta on arvamusel, et EÜ artiklis 296 ette nähtud erandit kasutatakse ebaõigesti.

49 Portugali Vabariik on seisukohal, et kui need tingimused välja arvata, siis on liikmesriigil pädevus otsustada meetmete üle, mida ta peab oma oluliste julgeolekuhuvide vastaseks. Liikmesriigi pädevust võtta ühepoolselt meetmeid, mis kalduvad kõrvale asutamislepingu sätetest, õigustavad suveräänsuse kaitsega, territoriaalse puutumatusega ja riigikaitsega seotud kaalutlused. Lisaks nõuab ühenduse institutsionaalne tasakaal, et iga liikmesriik määratleb need meetmed, mida ta peab vajalikuks oluliste julgeolekuhuvide kaitseks.

50 Portugali Vabariik märgib, et Euroopa Kohtu lähenemisviis eespool viidatud kohtuotsuses komisjon vs. Hispaania asetub EÜ artikli 296 seisukohalt nõukogu 17. mai 1977. aasta kuuendas direktiivis kumuleeruvate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta – ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas (JO L 145, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 23) ette nähtud normide kohaldatavuse konteksti.

51 Portugali Vabariik rajab oma argumendid seoses EÜ artiklile 296 antava tõlgendusega Üldkohtu 30. septembri 2003. aasta otsusele kohtuasjas T-26/01: Fiocchi munizioni vs. komisjon (EKL 2003, lk II-3951), mille punktis 58 on kinnitatud, et EÜ artikkel 296 on nii sellega hõlmatud tegevuste kui ka selles ette nähtud tingimuste osas üldkohaldatav ning mõjutab kõiki asutamislepingu üldsätteid. Lisaks sellele nähtub nimetatud kohtuotsusest, et EÜ artikli 296 lõike 1 punkt b annab liikmesriigile eriti ulatusliku pädevuse taolist kaitset tingivate vajaduste hindamisel.

52 Komisjoni tegevuse kooskõlalisuse kohta märgib Portugali Vabariik uuesti, et komisjon esitas 1988. aastal seadusandliku ettepaneku, mille alusel võeti vastu määrus nr 150/2003. Seega ei ole käsitletava liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse ese kooskõlas komisjoni tegevusega kõnealuse määruse vastuvõtmisel, mis pealegi kehtestab tollimaksust vabastatud sõjavarustuse nimekirja, mis on pikem kui otsusega nr 255/58 kehtestatud nimekiri.

53 Määruse nr 150/2003 põhjenduse 2 kohaselt on „[ü]henduse kui terviku huvides […], et liikmesriigid oleksid võimelised hankima oma relvajõududele kõige kõrgemal tehnoloogiliselt tasemel olevaid ja kõige sobivamaid relvi ning muud sõjaväevarustust. Arvestades selle tööstussektori tehnoloogia kiiret arengut kogu maailmas, on liikmesriikide riigikaitse eest vastutavate asutuste tavapäraseks praktikaks saanud relvade ja sõjatarvikute hankimine kolmandate riikide tootjatelt või tarnijatelt. Arvestades liikmesriikide julgeolekuhuvisid, on ühenduse huvidega kooskõlas, et teatavaid relvi ja varustust saaks importida tollimaksuvabalt." Portugali Vabariik leiab, et see ühenduse huvi ei tekkinud määruse nr 150/2003 avaldamisel, vaid oli juba otsusega nr 255/58 kehtestatud nimekirja ning 1988. aastal tehtud ettepaneku aluseks.

54 Portugali Vabariik lisab, et aastaid ei reageerinud komisjon sellele, et see liikmesriik ja suur hulk teisi liikmesriike vabastasid tollimaksust sõjaliseks otstarbeks mõeldud kauba impordi. Järelikult tekkis liikmesriikidel nii seetõttu, et komisjon esitas 1988. aasta ettepaneku nõukogu määruseks, millega peatatakse teatavate relvade ja muu sõjaväevarustuse imporditollimaksud, kui ka seetõttu, et komisjon ei reageerinud jätkuvalt nende 14 aasta jooksul, mis lahutasid ettepanekut määruse nr 150/2003 vastuvõtmisest, õiguspärane ootus eeldada, et komisjon vaikimisi nõustub nende tegutsemisega ja peab seda liidu õigusega kooskõlas olevaks.

55 Portugali Vabariik rõhutab seoses liikmesriikide sõjasaladuse kaitsega vajadust jätta teave relvajõudude varustuse kohta riigikaitse ainupädevusse, mis aga ei oleks tagatud siis, kui tollimaksu kohaldada sõjaliseks otstarbeks mõeldud kaubale, kuna tollimaksu kohaldamine eeldab tolli võimalust kaupa füüsiliselt kontrollida. Ei piisa sellest, kui komisjoni ettepaneku kohaselt usaldataks sõjavarustuse kontrollimine piiratud arvule „usaldusametnikele".

56 Portugali Vabariigi sõnul möönis komisjon enne määruse nr 150/2003 jõustumist, et sõjavarustuse impordi tolli poolt kontrollimine seab ohtu sõjasaladuse kaitse, millest annab tunnistust määruse põhjendus 5, nähes ette järgmist: „[e]t võtta arvesse liikmesriikide sõjasaladuse kaitset, tuleks tollimaksu peatamiseks sätestada spetsiaalsed haldusmenetlused […]".

57 Mis puutub komisjoni argumentidesse seoses teabe avaldamisega eri allikates, mis on avalikkusele lihtsalt kättesaadavad ja mis käsitlevad Portugali Vabariigi sõjavarustuse importi, siis kinnitab liikmesriik, et „salajasena" või „konfidentsiaalsena" määratletud teavet ei levitata kunagi, ning esitab oma väidete toetuseks mitu sellisena määratletud dokumenti.

Euroopa Kohtu hinnang

58 Kõigepealt tuleb märkida, et Euroopa Kohus on juba mitmes varasemas otsuses (vt 15. detsembri 2009. aasta otsused kohtuasjades C-284/05: komisjon vs. Soome, C-294/05: komisjon vs. Rootsi, C-387/05: komisjon vs. Itaalia, C-409/05: komisjon vs. Kreeka, C-461/05: komisjon vs. Taani ja C-239/06: komisjon vs. Itaalia, EKL 2009, lk I-11913) otsustanud küsimuste üle, mis on identsed käesoleva asja raames esitatutega. Seega tuleb kohaldada neis otsustes esitatud põhimõtteid.

59 Pärast seda täpsustust tuleb meenutada, et ühenduse tolliseadustik näeb ette, et niisugune kolmandatest riikidest pärinev sõjaliseks otstarbeks mõeldud varustus nagu käesoleval juhul käsitletu maksustatakse imporditollimaksuga. Vaidlusaluste imporditehingute toimumise ajavahemiku, st ajavahemiku 1. jaanuar 1998 kuni

31. detsember 2002 osas ei olnud seda tüüpi varustuse impordi otsest tollimaksust vabastamist ühenduse tollieeskirjades ette nähtud. Järelikult ei eksisteerinud selle ajavahemiku osas ka sõnaselget maksuvabastust, mis lubaks kõrvale kalduda kohustusest kanda pädevatele ametiasutustele üle ettenähtud maks, vajaduse korral koos viivitusintressiga (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 47).

60 Pealegi võib sellest, et võeti vastu määrus nr 150/2003, mis näeb ette teatavate relvade ja muu sõjaväevarustuse imporditollimaksude peatamise alates 1. jaanuarist 2003, järeldada, et ühenduse seadusandja lähtus eeldusest, et enne seda kuupäeva kehtis kohustus nimetatud tollimaks üle kanda (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 48).

61 Portugali Vabariik ei ole kunagi eitanud, et vaidlusalune import käsitletaval ajavahemikul toimus. Portugali Vabariik on vaidlustanud üksnes ühenduse õiguse kõnealustele omavahenditele, väites EÜ artiklile 296 tuginedes, et kohustus tasuda kolmandatest riikidest imporditud sõjavarustuselt tollimaksu tekitab tema olulistele julgeolekuhuvidele tõsist kahju.

62 Kuigi Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on liikmesriikide ülesanne kehtestada asjakohased meetmed riigi sise- ja välisjulgeoleku tagamiseks, ei järeldu sellest siiski, et niisugused meetmed ei kuulu üldreeglina ühenduse õiguse kohaldamisalasse (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika). Nagu Euroopa Kohus on juba varem nentinud, on sõnaselged erandid, mida saab kohaldada riigi julgeolekut mõjutada võivates olukordades, nähtud ette üksnes EÜ artiklites 30, 39, 46, 58, 64, 296 ja 297, mis käsitlevad selgelt määratletud erandjuhtusid. Nendest artiklitest ei saa tuletada seda, et asutamisleping kätkeb endas üldist erandit, millega välistatakse ühenduse õiguse kohaldamisalast kõik meetmed, mida võetakse riigi julgeolekuga seotud põhjustel. Kui nõustuda, et niisugune erand on olemas, olenemata asutamislepingus sätestatud erinõuetest, võib see

kahjustada ühenduse õiguse siduvat laadi ja selle ühetaolist kohaldamist (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

63 Pealegi, kuna EÜ artiklites 296 ja 297 on tegemist eranditega põhivabadustest, siis tuleb neid vastavalt kohtupraktikale tõlgendada kitsalt (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

64 Täpsemalt tuleb EÜ artikli 296 osas märkida, et kuigi selles artiklis on mainitud meetmeid, mida liikmesriik võib pidada vajalikuks, et kaitsta riigi olulisi julgeolekuhuve või teavet, mille avalikuks tulemine on tema hinnangul vastuolus riigi huvidega, ei tule seda artiklit tõlgendada siiski nii, et sellega on antud liikmesriikidele õigus üksnes nendele huvidele viidates asutamislepingu sätetest kõrvale kalduda (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 52).

65 Pealegi on Euroopa Kohus seoses käibemaksuga eespool viidatud kohtuotsuses komisjon vs. Hispaania nentinud, et Hispaania Kuningriik rikkus liikmesriigi kohustusi, kuna ta ei tõendanud, et spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks mõeldud relvade, laskemoona ja varustuse impordi ja ostutehingute vabastamine nimetatud maksust, mis on ette nähtud Hispaania õiguses, oleks õigustatud EÜ artikli 296 lõike 1 punkti b alusel tulenevalt vajadusest kaitsta kõnesoleva liikmesriigi olulisi julgeolekuhuve (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 53).

66 Järelikult peab EÜ artiklile 296 tugineda sooviv liikmesriik tõendama, et riigi oluliste julgeolekuhuvide kaitsmiseks on vaja kasutada selles artiklis ette nähtud erandit (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 54).

67 Neid kaalutlusi arvestades ei saa pidada vastuvõetavaks, et liikmesriik, soovides vabaneda ühenduse eelarve solidaarse rahastamisega seotud kohustustest – kahjustades seega teisi liikmesriike, kes omalt poolt selliselt impordilt tollimaksu sisse nõuavad ning kes selle maksu üle kannavad –, tugineb selle põhjendamiseks sõjavarustusega seotud kulutuste suurenemisele selle tagajärjel, et imporditollimaksu kohaldatakse kolmandatest riikidest pärinevale varustusele (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 55).

68 Mis puudutab argumenti, mille kohaselt ei ole ühenduse tolliprotseduurid sellised, et nende puhul saaks olla tagatud Portugali Vabariigi julgeolek, arvestades eksportivate riikidega sõlmitud kokkulepetes sisalduvaid konfidentsiaalsusnõudeid, siis tuleb rõhutada, nagu märgib õigustatult komisjon, et ühenduse tollieeskirjade kohaldamine on nii ühenduse kui liikmesriikide ametiisikute ülesanne ning ühtlasi kehtib nende suhtes tundlike andmete töötlemise korral kohustus hoida need konfidentsiaalsena, et kaitsta liikmesriikide olulisi julgeolekuhuve (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 56).

69 Deklaratsioonide puhul, mida liikmesriigid peavad regulaarselt koostama ja komisjonile edastama, ei ole pealegi eeldatav, et nende täpsusaste on selline, et see kahjustab vastavate liikmesriikide huve nii julgeoleku kui konfidentsiaalsuse valdkonnas.

70 Neil asjaoludel ning vastavalt EÜ artiklile 10, mis käsitleb liikmesriikide kohustust aidata kaasa komisjoni – kes peab tagama asutamislepingu sätetest kinnipidamise – ülesannete täitmisele, peavad liikmesriigid tegema mainitud institutsioonile kättesaadavaks dokumendid, mis on vajalikud, et kontrollida ühenduse omavahendite ülekandmise vastavust nõuetele. Siiski ei välista see kohustus seda, et liikmesriikidel oleks konkreetsetel üksikjuhtudel ja erandkorras võimalik EÜ artikli 296 alusel piiritleda edastatav info nii, et edastamisele kuuluvad vaid teatavad osad konkreetsest dokumendist, või keelduda selle edastamisest üldse (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon vs. Kreeka, punkt 58).

71 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes ei ole Portugali Vabariik tõendanud, et EÜ artikli 296 kohaldamiseks vajalikud tingimused oleksid täidetud.

72 Lõpuks, mis puudutab Portugali Vabariigi argumente, millega viimati nimetatu soovib tõendada, et tulenevalt komisjoni pikaajalisest tegevusetusest ning määruse nr 150/2003 vastuvõtmisest võis ta õiguspäraselt eeldada, et komisjon ei algata käesolevat menetlust, kuna ta oli vaikimisi nõustunud antud valdkonnas eksisteeriva erandi olemasoluga, siis tuleb meenutada, et komisjon ei ole üheski menetluse etapis oma põhimõttelisest seisukohast loobunud.

73 Komisjoni kindel seisukoht määrust nr 150/2003 puudutavate läbirääkimiste käigus tehtud avalduses oli mitte loobuda nende tollimaksude sissenõudmisest, mis oleks tulnud üle kanda määruse jõustumisele eelneva ajavahemiku osas, ning ta jättis endale õiguse võtta selle eesmärgi saavutamiseks vajalikud meetmed.

74 Eeltoodust tuleneb, et kuna Portugali Vabariik keeldus kindlaks määramast ja komisjonile kättesaadavaks tegemast spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks mõeldud kauba impordile vastavaid omavahendeid ning keeldus maksmast vastavat viivitusintressi, siis on nimetatud liikmesriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad ajavahemiku 1. jaanuarist 1998 kuni 30. maini 2000 (k.a) osas määruse nr 1552/89 artiklitest 2 ja 9–11 ning ajavahemiku 31. maist 2000 kuni 31. detsembrini 2002 osas määruse nr 1150/2000 artiklitest 2 ja 9–11.

Kohtukulud

75 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud kandma kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Portugali Vabariik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud temalt välja mõista.

76 Sama artikli lõike 4 esimese lõigu alusel kannavad Taani Kuningriik, Kreeka Vabariik, Itaalia Vabariik ja Soome Vabariik kui menetlusse astunud liikmesriigid ise oma kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. Eeltoodust tuleneb, et kuna Portugali Vabariik keeldus kindlaks määramast ja komisjonile kättesaadavaks tegemast spetsiaalselt sõjaliseks otstarbeks mõeldud kauba impordile vastavaid omavahendeid ning keeldus maksmast vastavat viivitusintressi, siis on nimetatud liikmesriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad ajavahemiku 1. jaanuarist 1998 kuni 30. maini 2000 (k.a) osas nõukogu 29. mai 1989. aasta määruse (EMÜ, Euratom) nr 1552/89 (millega rakendatakse ühenduse omavahendite süsteemi käsitlev otsus 88/376/EMÜ, Euratom, muudetud nõukogu 8. juuli 1996. aasta määrusega (EÜ, Euratom) nr 1355/96) artiklitest 2 ja 9–11 ning ajavahemiku 31. maist 2000 kuni 31. detsembrini 2002 osas nõukogu 22. mai 2000. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1150/2000 (millega rakendatakse ühenduse omavahendite süsteemi käsitlev otsus 94/728/EÜ, Euratom) artiklitest 2 ja 9–11.

2. Mõista kohtukulud välja Portugali Vabariigilt.

3. Jätta Taani Kuningriigi, Kreeka Vabariigi, Itaalia Vabariigi ja Soome Vabariigi kohtukulud nende endi kanda.

Allkirjad